

Temat: Powtórzenie i utrwalenie wiadomości z działu Świat i Polska na przełomie XIX i XX wieku.

Jest to lekcja powtórzeniowa, po lekcji powtórzeniowej zawsze jest sprawdzian ☺, czyli to na co z niecierpliwością czekacie ☺. Bardzo proszę, przeczytać kilka razy poniższe wiadomości, przy czytaniu utrwalić i bez problemu odpowiedzieć na pytania, które zadam w następnej karcie pracy. Powodzenia!

Zmiany polityczne i gospodarcze, które nastąpiły w XIX wieku wpłynęły na życie społeczne i kulturalne. „Świat przyspieszył”, pojawiła się kultura masowa, życie publiczne zaczęło się demokratyzować.

Geneza zmian w życiu społecznym przełomu XIX i XX wieku

1) Przyczyny polityczne:

- przekształcenie monarchii absolutnych w parlamentarne lub konstytucyjne (poza Rosją);
- pierwsze republiki w Europie,
- upowszechnienie praw wyborczych dla mężczyzn.

2) Przyczyny społeczno-gospodarcze:

- budowa społeczeństwa industrialnego (utrata znaczenia ziemiaństwa na rzecz burżuazji i inteligencji, wzrost liczebny proletariatu),
- rewolucja techniczna (poprawa warunków życia dzięki wynalazkom i odkryciom, ułatwienie komunikacji między ludźmi),
- upowszechnienie oświaty.

Charakter zmian i ich następstwa

Nowe zjawiska społeczne i obyczajowe:– emancypacja kobiet (równouprawnienie, dostęp do studiów i zawodów

- Maria Skłodowska-Curie pierwszą kobietą z tytułem profesora),
- ruch sufrażystek (zwolenniczek praw wyborczych dla kobiet),
- demokratyzacja życia (udział szerszych warstw społecznych w życiu publicznym).

Nowe ideologie:– komunizm– anarchizm– nacjonalizm– chrześcijańska demokracja – 1891 encyklika “Rerum novarum” papieża Leona XIII (solidaryzm społeczny, godność człowieka, potępienie komunizmu i liberalizmu)– syjonizm (żydowski nacjonalizm) Teodora Herzla – postulat utworzenia żydowskiego państwa w Palestynie

Nowe zjawiska kulturowe:

- przekonanie o wyższości nauki, techniki i świata realnego nad uczuciami– literatura – chęć wiernego przedstawienia świata (realizm) z jego brzydotą (naturalizm)
- nowe nurty w sztuce: impresjonizm, historyzm, secesja
- wzrost czytelnictwa (gazety, literatura dla niższych warstw społecznych),

radio– przyspieszenie przekazywania informacji – prasa, radio, agencje informacyjne

– kultura masowa: kino (1895 bracia Lumière),

sport – popularność gimnastyki i kolarstwa, odrodzenie igrzysk olimpijskich (1896 Pierre de Coubertin)– światowe wystawy (1889 Paryż – wieża Eiffla)– zmiany w modzie: ubrania gotowe, kreowanie trendów przez domy handlowe

Panowało przekonanie, że ludzkość osiągnęła szczyt rozwoju – okres od 1871 r. (zakończenie wojny francusko-pruskiej) do 1914 r. (rozpoczęcie I wojny światowej) bywa nazywane “belle époque” (czyt. bel epok, fr. ‘piękna epoka’).

Lata 70. XIX wieku – druga fala rewolucji przemysłowej (epoka stali i elektryczności)– efekt rozwoju fizyki i chemii; uprzemysłowienie wielu krajów Europy, Ameryki oraz Azji (głównie Japonii),

1871-1914 okres bez wojen w Europie, stąd określenie *la belle époque* (piękna epoka); to także czas wzmożonego rozwoju gospodarczego oraz zamożności w krajach rewolucji przemysłowej,

1879 – Thomas Edison opracowuje żarówkę,

1882 – powstanie trójprzymierza (Niemcy, Austro-Węgry i Włochy),

1892 – powstanie Polskiej Partii Socjalistycznej,

1895 – powstanie Stronnictwa Ludowego,

1897 – powstanie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (endecji),

1903 – Maria i Piotr Curie otrzymują Nagrodę Nobla; bracia Wright lecą pierwszy raz samolotem,

1905 – krwawa niedziela – wielka demonstracja stłumiona przez wojska carskie – wybuch rewolucji w Rosji i Królestwie Polskim,

1907 – ukształtowanie trójporozumienia (ententy): Francji, Rosji, Wielkiej Brytanii i ich sojuszników,

28 czerwca 1914, Sarajewo – zamach na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda Habsburga dokonany przez serbskich nacjonalistów – bezpośrednia przyczyna wybuchu I wojny światowej,

1914-1918 – czas trwania I wojny światowej,

1917 – rewolucje lutowa i październikowa w Rosji; przystąpienie USA do wojny,

1917-1922 – wojna domowa w Rosji,

8 stycznia 1918 – wygłoszenie orędzie prezydenta USA, Woodrowa Wilsona – 14-punktowy program pokojowy po I wojnie mówiący m. in. o **samostanowieniu narodów**: 13. punkt orędzia przewidywał powstanie niepodległego państwa polskiego z dostępem do morza,

marzec 1918 – traktat brzeski – rozejm zawarty przez Radziecką Rosję i państwa centralne; Rosja zrzekła się Królestwa Polskiego, Białorusi, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii, wycofała się z Finlandii i Ukrainy,

11 listopada 1918 – Polska po 123 latach zaborów odzyskuje **niepodległość**; na froncie zachodnim kończy się I wojna światowa.

Ważne postaci – epoka wynalazków:

Thomas Edison – żarówka, rozwój elektryczności,

Alexander Bell – telefon,

Guglielmo Marconi, Aleksander Popow – radio,

bracia Lumière – kinematografia,

Gottlieb Daimler, Henry Ford, Carl Benz – motoryzacja,

Dmitrij Mendelejew – opracowanie układu pierwiastków chemicznych,

Maria Skłodowska-Curie – odkrycie pierwiastków promieniotwórczych – polonu i radu,

Louis Pasteur – opracowanie szczepionki przeciwko wściekliźnie.

Ważne zagadnienia:

Kultura masowa: narodziny kinematografii – początek kultury masowej; kultura dla **szerokiego kręgu odbiorców**; **muzyka rozrywkowa** oraz widowiska sportowe,

Przyczyny wybuchu I wojny światowej: wyścig zbrojeń, zawieranie sojuszy przez poszczególne mocarstwa europejskie, napięta sytuacja na Bałkanach, konflikty kolonialne; bezpośrednia przyczyna – zamach na księcia austriackiego w Sarajewie,

Plan Schlifena (Blitzkrieg) – plan wojny błyskawicznej według którego działali Niemcy podczas I wojny światowej,

Wojna pozycyjna – typ prowadzenia walk z umocnionych pozycji (okopów, zasieków), walki I wojny światowej przybrały właśnie tę formę,

Ważne bitwy na froncie zachodnim: Verdun, Somma, Marna, Ypres,

Ważne bitwy na froncie wschodnim: Gorlice, Tannenberg,

akt 5 listopada – wydany jesienią 1916 roku przez cesarzy Niemiec i Austrii; określany także manifestem dwóch cesarzy – obietnica utworzenia Królestwa Polskiego jako dziedzicznej

monarchii konstytucyjnej wraz z polskim wojskiem pod dowództwem austriacko-niemieckim;
jako oficjalny dokument wywołał zainteresowanie sprawą polską na arenie międzynarodowej